

**Sprawozdanie z realizacji
Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej
Miasta Wałbrzycha
w 2023 roku**

Wprowadzenie

Każde dziecko ma prawo wychowywać się w kochającym i bezpiecznym domu. Jeśli rodzice nie mogą zagwarantować dziecku odpowiedniej opieki i wychowania, wówczas dziecku zapewnia się czasowo opiekę i wychowanie poza rodziną w pieczy zastępczej, która stanowi system spójnych działań osób i instytucji ukierunkowanych na zaspokajanie potrzeb i zapewnienie dobrostanu dzieciom przebywającym poza rodziną biologiczną.

Zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje zgodnie z art. 182 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej. W Wałbrzychu funkcję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej pełni Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej poprzez Dział Pieczy Zastępczej.

Zgodnie z art. 180 pkt. 1 w/w ustawy do zadań powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letniego programu dotyczącego rozwoju pieczy zastępczej.

W roku 2022 rozpoczęto realizację Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Wałbrzychu na lata 2022-2024, przyjętego Uchwałą Nr XLIII/496/21 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 21 grudnia 2021 r. Sprawozdanie z jego realizacji corocznie jest przedkładane jest Prezydentowi Miasta Wałbrzycha zgodnie z art. 179 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Umieszczenie dziecka poza rodziną naturalną stanowi środek ostateczny, stosowany gdy dobro dziecka jest zagrożone. Dziecku przebywającemu poza rodziną biologiczną należy zorganizować opiekę zastępczą w formie rodzinnej bądź instytucjonalnej. Optymalnym rozwiązaniem jest zapewnienie pobytu w rodzinnej pieczy zastępczej, w której dziecko ma szansę na wzrastanie w warunkach zbliżonych do naturalnych.

Pieczą zastępczą jest czasową formą pomocy dziecku, a bardzo często formą pomocy także jego rodzinie biologicznej, która znalazła się w kryzysowej sytuacji.

Objęcie dziecka jedną z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia przez nie pełnoletności. Osoba dorosła może w warunkach określonych w art. 37 ust. 2 ustawy przebywać w dotychczasowej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka albo placówce opiekuńczo-wychowawczej – nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia.

Dziecko umieszcza się w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka do czasu zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny biologicznej, a zatem do czasu przezwyciężenia trudności, które stanowiły przyczynę umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej albo do czasu umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej. Dla dobra dziecka możliwe jest pozostawienie go w długoterminowym rodzinnym środowisku zastępczym do usamodzielnienia.

Zadaniem rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej jest przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych,

nawiązywania i podtrzymywania kontaktów z rodziną i rówieśnikami oraz zdobywania umiejętności społecznych, a także zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych. Piecza zastępcza zarówno rodzinna jak i instytucjonalna ma za zadanie stworzenie dziecku stabilnego i bezpiecznego środowiska zapewniającego właściwe wychowanie i opiekę do czasu powrotu dziecka do rodziny biologicznej bądź do momentu przysposobienia czy usamodzielnienia się.

Pieczka zastępcza zapewnia dziecku nie tylko całodobową opiekę i wychowanie, ale traktuje je w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobistej, zapewnia kształcenie, rozwój uzdolnień i zainteresowań, dostęp do świadczeń zdrowotnych, zaspokajają jego potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne i religijne, a także zapewnia ochronę przed arbitralną i bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka oraz umożliwiają mu kontakt z rodzicami i innymi bliskimi osobami, chyba że z uwagi na dobro dziecka sąd postanowi inaczej.

Cel ten jest realizowany poprzez m.in.: rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, udzielanie wielokierunkowego wsparcia rodzinom zastępczym w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, wspieranie procesu usamodzielnienia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą, zwiększanie szans na powrót dziecka do rodziny naturalnej czy też wzmocnienie potencjału kadr pracujących z rodzinami zastępczymi.

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu wykazują zaangażowanie, profesjonalne i kreatywne podejście do realizowanych działań skutkujących zapewnieniem optymalnych warunków opieki i rozwoju dzieciom pozbawionym właściwej opieki rodziców biologicznych.

Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej

W Wałbrzychu na dzień 31.12.2023 r. funkcjonowało ogółem **291 rodzin zastępczych, w których przebywało łącznie 507 dzieci**. Pieczę zastępczą w naszym mieście tworzą:

- 186 rodzin zastępczych spokrewnionych co stanowi 64 % rodzin zastępczych
- 77 rodzin zastępczych niezawodowych, co stanowi 26,4 %
- 4 rodziny zastępcze zawodowe, co stanowi 1,3 % rodzin zastępczych
- 1 rodzina zastępcza specjalistyczna, co stanowi 0,3 %
- 23 rodzinne domy dziecka, co stanowi 8 %

Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na koniec roku zwiększyła się o 9 dzieci w stosunku do roku poprzedniego.

Można zauważyć, że 51,5% dzieci przebywających w pieczy zastępczej pozostaje pod opieką rodzin zastępczych spokrewnionych, które stanowią dziadkowie i pełnoletnie rodzeństwo.

Wśród rodzin zastępczych spokrewnionych liczna grupa osób to osoby pomiędzy 61 a 70 rokiem życia (65 rodzin) co stanowi 35%, a także osoby pomiędzy 51 a 60 rokiem życia (56 rodzin), co stanowi 30%. W wieku 71 lat i więcej jest 20 rodzin – 11%. Wśród rodzin zastępczych niezawodowych najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 41-50 lat. 22 rodziny to osoby w wieku 31-40 lat, co stanowi 28%. Niemal 57% opiekunów zastępczych stanowią osoby samotne.

Wszystkie rodziny zastępcze funkcjonujące na terenie miasta objęte są wsparciem 9 koordynatorów oraz 5 pracowników socjalnych, a także mogą skorzystać ze wsparcia specjalistycznego tj. pedagogicznego, terapeutycznego i psychologicznego.

**Liczba rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci
w latach 2020-2023 na terenie miasta Wałbrzycha**

Rodziny zastępcze	2020		2021		2022		2023	
	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci
zawodowe	5	15	11	41	6	20	5	15
niezawodowe	82	122	81	127	80	120	77	111
spokrewnione	192	246	190	257	193	260	186	261
rodzinne domy dziecka	13	86	12	85	16	98	23	120
Razem	292	469	294	510	295	498	291	507

W 2023 r. powstało 7 rodzinnych domów dziecka. Jeden powstał w wyniku przekształcenia w rodzinny dom dziecka zawodowej rodziny zastępczej, pozostałych 6 domów to wynik przekształcenia rodzin zastępczych niezawodowych, co przełożyło się na wzrost miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej.

Poza Wałbrzychem funkcjonują dwa rodzinne domy dziecka. Są to rodziny, które wyprowadziły się poza Wałbrzych, ale zwróciły się z prośbą o umożliwienie kontynuacji współpracy z koordynatorami z Wałbrzycha pomimo zmiany miejsca pobytu. Dzieci z tych rodzin nawiązały bliskie relacje z koordynatorem i ze względu na ich dobro podjęto decyzję o dalszej współpracy za zgodą Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

W zarządzie trwałym tut. Ośrodka znajdują się 4 mieszkania i jeden wolnostojący dom, lokale pozyskane z zasobów Gminy Wałbrzych. Umożliwiono zamieszkiwanie w nich osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka, które zadeklarowały długotrwałą współpracę z ośrodkiem oraz podjęły się opieki nad niepełnosprawnymi dziećmi.

Spośród 507 dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej:

- ponad 55% małoletnich przebywa w pieczy z powodu uzależnienia rodziców biologicznych od alkoholu i substancji psychoaktywnych (280 dzieci),
- niemal 20% małoletnich przebywa w pieczy ze względu na bezradność rodziców w sprawach opiekuńczych (101 dzieci),
- zaledwie 1,2 % małoletnich przebywa z powodu sieroctwa (6 dzieci),
- a 6,5 % z powodu półsieroctwa (33 dzieci).

W 2023 roku w Wałbrzychu przebywały **2 rodziny, które zostały ustanowione rodzinami zastępczymi na terytorium Ukrainy**. Jedna rodzina z 3 dzieci powróciła we wrześniu 2023 roku na Ukrainę, druga z jednym dzieckiem dla którego stanowi pieczę zastępczą pozostaje nadal w naszym mieście. Obie rodziny zostały objęte wsparciem specjalistycznym.

Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu **6 małoletnich dzieci z Ukrainy przebywających na terenie miasta Wałbrzycha zostało umieszczonych w niezawodowej rodzinie zastępczej** na mocy ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Rodzina jest objęta także wsparciem specjalistycznym. Środki na utrzymanie dzieci przebywających w rodzinie zastępczej pochodzą z Funduszu Pomocy.

W 2023 roku na terenie miasta **2 rodziny romskie** stanowiły niezawodową rodzinę zastępczą, **wychowywały się w nich 8 dzieci**, natomiast **4 rodziny romskie stanowiły rodzinę zastępczą spokrewnioną, wychowywało się w nich 11 dzieci**. Rodziny romskie również są objęte wsparciem koordynatorów lub pracowników socjalnych oraz wsparciem specjalistycznym.

Liczba rodzin zastępczych poza Wałbrzychem, w których umieszczone są wałbrzyskie dzieci w latach 2020-2023.

Rodziny zastępcze	2020		2021		2022		2023	
	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci
zawodowe	6	11	6	14	6	14	7	17
niezawodowe	33	39	31	36	28	32	25	26
spokrewnione	28	37	26	34	30	38	29	37
rodzinne domy dziecka	2	2	2	2	3	7	2	7
Razem	69	89	65	86	67	91	63	87

Liczba rodzin zastępczych poza Wałbrzychem i umieszczonych w nich wałbrzyskich dzieci pozostaje na zbliżonym poziomie na przestrzeni kilku ostatnich lat.

W porównaniu do roku 2023 zauważamy wzrost ilości dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na podstawie postanowienia sądu. W 2022 r. na podstawie postanowienia sądu w rodzinach zastępczych zostało umieszczonych 107 dzieci, natomiast w 2023 r. liczba ta wyniosła 131 dzieci, w tym:

- 45 dzieci w rodzinach spokrewnionych,
- 42 dzieci w rodzinach niezawodowych,
- 4 dzieci w rodzinach zawodowych,
- 40 dzieci w rodzinnych domach dziecka.

Łącznie we wszystkich rodzinach zastępczych umieszczonych jest **47 dzieci, które posiadają orzeczenie o niepełnosprawności**. Liczba dzieci z niepełnosprawnością utrzymuje się na zbliżonym poziomie, najwięcej – 24 przebywa w rodzinach zastępczych spokrewnionych. W 2023 r. 3 dzieci korzystało z opieki wytchnieniowej – 2 w rodzinie zastępczej niezawodowej i 1 w rodzinie zastępczej spokrewnionej.

W rodzinach zastępczych spokrewnionych przebywało 9 małoletnich matek, o trzy więcej niż w roku ubiegłym.

Rodzinne domy dziecka oraz rodziny zawodowe, w których przebywa więcej niż 3 dzieci, wspierane są w **opiece przez osoby do pomocy**. Na dzień 31.12.2023 r. w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej zatrudnionych było na podstawie umów zlecenia **23 osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich** (w roku

2022 takich osób było 19). Wzrost liczby osób do pomocy podyktowany jest przekształceniem w 2023 roku rodzin zastępczych w rodzinne domy dziecka.

Stosownie do art. 85 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodzinie zastępczej zawodowej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka przysługuje wynagrodzenie nie niższe niż kwota 4100 zł miesięcznie, które może być podwyższone przez Radę Powiatu.

W 2023 r. wynagrodzenie rodzinnych domów dziecka i rodzin zastępczych zawodowych zostało zwiększone. Podniesiono wysokość wynagrodzenia dla prowadzących rodzinne domy dziecka z kwoty 3550 zł do:

- wysokości 4500 zł miesięcznie w przypadku sprawowania opieki nad 4-5 dziećmi oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej,
- wysokości 4700 zł miesięcznie w przypadku sprawowania opieki nad 6-7 dziećmi oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej,
- wysokości 4900 zł miesięcznie w przypadku sprawowania opieki nad 8 dziećmi i więcej oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej.

W przypadku rodzin zastępczych zawodowych wynagrodzenie zwiększono z kwoty 3060 zł na 4300 zł.

W wyniku ścisłej współpracy koordynatorów i pracowników socjalnych oraz asystentów rodzin z rodzicami biologicznymi na rzecz powrotu dzieci do rodzin biologicznych w **2023 roku z rodzin zastępczych** powróciło:

- 46 dzieci do rodziny naturalnej,
- 21 dzieci zostało przysposobionych,
- 24 pełnoletnich wychowanków opuściło rodzinną pieczę zastępczą i rozpoczęło proces usamodzielniania,
- 10 dzieci przeniesiono do innych rodzinnych form pieczy zastępczej, co było spowodowane w głównej mierze sytuacją zdrowotną i rodzinną rodziców zastępczych
- 7 dzieci przekierowano do instytucjonalnej pieczy zastępczej, wynika to z faktu, że dzieci przebywające w rodzinach zastępczych miały znaczne problemy z funkcjonowaniem w pieczy rodzinnej co stanowiło zagrożenie dla innych dzieci.

Podobnie jak w latach ubiegłych kontynuowana jest współpraca z Ośrodkiem Adopcyjnym w Jeleniej Górze i we Wrocławiu. Współpraca z Sądem Rejonowym w Wałbrzychu przyniosła efekt w postaci skutecznych działań w kierunku uwolnienia prawnego dziecka, co daje możliwość zgłoszenia dzieci do adopcji.

Rotacja dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w latach 2020-2023

Rok	2020	2021	2022	2023
Liczba dzieci, które powróciły do rodziców biologicznych	37	35	36	46
Liczba dzieci przysposobionych	3	30	21	21
Liczba dzieci przeniesionych do innej pieczy rodzinnej	13	11	19	10
Liczba dzieci przekierowanych do instytucjonalnej pieczy zastępczej	33	15	15	7

W 2023 r. liczba dzieci przysposobionych utrzymuje się na stałym poziomie w stosunku do roku poprzedniego. Zwiększyła się natomiast liczba dzieci, które powróciły pod opiekę rodziców biologicznych. Zmniejszeniu uległa o ponad połowę liczba dzieci, które zostały przekierowane z rodzinnej do instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Od 2020 r. w związku z prowadzonym procesem deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w 2023 r. liczba dzieci przekierowanych do pieczy zastępczej spadła ponad 4 krotnie. W 2023 r. działania podejmowane na rzecz rodziny we współpracy z asystentem rodziny, pracownikami socjalnymi oraz kuratorami przyczyniły się do wzrostu liczby dzieci powracających do rodziców biologicznych.

Poprawa funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej i przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym w rodzinach zastępczych oraz podniesienie kompetencji wychowawczych rodzin zastępczych.

- w zakresie udzielanego poradnictwa specjalistycznego**

Jednym z zadań organizatora pieczy zastępczej jest zapewnienie dostępu do specjalistycznego poradnictwa (psychologiczno-pedagogicznego), poprawa funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz podniesienie kompetencji wychowawczych rodzin zastępczych, opiekunów zastępczych i wychowanków przebywających w pieczy zastępczej.

W związku z powyższym rodziny zastępcze zawodowe oraz prowadzący rodzinne domy dziecka mają możliwość uczestniczenia w szkoleniach i warsztatach organizowanych przez specjalistów z Zespołu Poradnictwa Specjalistycznego w Dziale Pieczy Zastępczej oraz przez specjalistów z Działu Profilaktyki i Ośrodku.

**Liczba rodzin zastępczych objętych wsparciem specjalistów z Działu Pieczy
Zastępczej oraz liczbę udzielonych porad w latach 2020-2023.**

Rok	2020	2021	2022	2023
Liczba rodzin objętych wsparciem	211	143	153	168
Liczba udzielanych porad	670	450	212	237

W roku 2023 Zespół Poradnictwa Specjalistycznego objął wsparciem 168 rodzin, którym udzielono 297 porad. W większości konsultacje odbywały się w domach rodzin zastępczych a także w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Wałbrzychu. Konsultacje dotyczyły głównie:

- problemów wychowawczych rodzin z dziećmi,
- emocjonalnych dzieci i opiekunów zastępczych,
- relacji panujących w rodzinie, komunikacji,
- problemów edukacyjnych,
- straty bliskich osób, w tym rozstania spowodowanego adopcją dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej.

W roku 2023 r. psycholog i pedagog przeprowadzili dla rodzin zastępczych szkolenie warsztatowe pn. „Style wychowawcze”, w których uczestniczyło 30 osób tworzących rodziny zastępcze. Rodziny zastępcze uczestniczyły również w warsztatach tj.: „Szkoła dla rodziców”, zajęcia odbywały się w cyklu 10 spotkań, uczestniczyło w nich 19 osób w dwóch edycjach.

Opiekunowie zastępczy jak również wychowankowie kierowani byli także na różnorodne warsztaty tematyczne prowadzone przez psychologa z Działu lub przez specjalistów Działu Profilaktyki tutaj. Ośrodka. Omawiano zagadnienia dotyczące chorób psychicznych oraz zaburzeń odżywiania w kontekście skutecznej pomocy dziecku przebywającemu w pieczy zastępczej.

Rodziny zastępcze uczyły się rozpoznawać zaburzenia zachowania i zaburzenia opozycyjno-buntownicze, a także poznały sposoby skutecznego motywowania dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem motywacji do nauki. Rodziny zastępcze uczyły się również jak prawidłowo stymulować rozwój małego dziecka, zostały zapoznane z tematyką uzależnień wśród dzieci oraz poznały sposoby efektywnej komunikacji z dzieckiem.

W spotkaniach uczestniczyło każdorazowo od kilku do kilkunastu rodzin zastępczych. Warto zauważyć, że rodzinne domy dziecka oraz zawodowe rodziny zastępcze również same we własnym zakresie uczestniczą w webinarach poświęconych trudnościom

wychowawczym z jakimi się mierzą przyjmując do swoich rodzin dzieci po nierzadko traumatycznych przejściach.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzane były także szkolenia dla kandydatów na niezawodowe i zawodowe rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka.

Liczba osób uczestniczących w szkoleniach dla kandydatów na niezawodowe i zawodowe rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka w latach 2020-2023.

Rok	Niezawodowe rodziny zastępcze	Zawodowe rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka
2020	35	0
2021	31	6 osób
2022	30	9 osób
2023	32	2 osoby

Liczba kandydatów na niezawodowe rodziny zastępcze utrzymuje się nadal na wysokim poziomie, co jest wynikiem prowadzonej w naszym mieście kampanii społecznej na rzecz rodzicielstwa zastępczego.

Nie wszystkie przeszkolone rodziny zdecydowały się na przyjęcie dziecka, jako główny powód podawały: brak gotowości w danym momencie na przyjęcie licznych rodzeństw oraz nastolatków, niewystarczające warunki mieszkaniowe, a w szczególności zbyt mały metraż oraz brak akceptacji do utworzenia rodziny zastępczej przez dzieci biologiczne. Pracownicy Działu Pieczy Zastępczej pozostają w kontakcie z przeszkolonymi kandydatami, motywują ich oraz szukają rozwiązań niezbędnych do poprawy sytuacji mieszkaniowej.

- **w zakresie udzielanego wsparcia w rozwoju dzieci ze szczególnymi potrzebami**

Również w 2023 r. podobnie jak w latach poprzednich udzielono także wsparcia i pomocy w przygotowaniu dokumentów i organizacji turnusów rehabilitacyjnych. Zorganizowano trzy trzytygodniowe **turnusy rehabilitacyjne w Kudowie-Zdroju** dla **87 dzieci** przebywających w pieczy zastępczej (w ramach współpracy ze spółką Sanatoria Dolnośląskie SA). Pobyt w sanatorium w Kudowie Zdroju był finansowany z NFZ. Dobrowolną wpłatę ponosiły rodziny zastępcze.

Ponadto **w okresie wakacyjnym 15 dzieci z rodzin zastępczych w wieku 7-14 lat wyjechało na kolonię w Połczynie Zdroju.**

W okresie sprawozdawczym **3 rodziny zastępcze** skorzystały ze wsparcia programu pn.: „**Opieka wytchnieniowa**”, skierowanego do osób sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności a także osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności i orzeczeniami równoważnymi.

Program zakładał realizację usługi wsparcia w formie świadczenia usług opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego. Rodzic zastępczy mógł w czasie, kiedy opiekun wytchnieniowy zajmował się dzieckiem, załatwić sprawy urzędowe, czy też przeznaczyć go na odpoczynek. Usługi świadczone były bezpłatnie.

Rodziny zastępcze korzystały również ze wsparcia specjalistów z Działu Profilaktyki tut. Ośrodka – psychologa i pedagoga podczas indywidualnych konsultacji i zajęć warsztatowych.

Pięć rodzin zastępczych i 21 dzieci w nich przebywających wzięło udział w działaniach realizowanych przez Stowarzyszenie „Radość Życia” w ramach projektu: „Działamy Pełni Pasji i Radości”. Rodziny zastępcze i dzieci uczestniczyły razem z tzw. przyszywanymi Dziadkami i Babciami” w wydarzeniach kulturalnych oraz wspólnych wycieczkach. Pomędzy dziećmi, rodzicami zastępczymi i osobami starszymi powstały bliskie relacje, nawiązały się nowe znajomości.

- **w zakresie doskonalenia zawodowego koordynatorów i pracowników socjalnych współpracujących z rodzinami zastępczymi.**

W 2023 roku 22 pracowników Działu wzięło udział w 10 szkoleniach i warsztatach podnoszących kompetencje i kwalifikacje. Szkolenia odbywały się zarówno w siedzibie tut. Ośrodka jak i były prowadzone w instytucjach zewnętrznych. Organizatorami byli: Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej, Akademia Nauk Stosowanych im. Angelusa Silesiusa, Oddział Dzienny Psychiatryczny w Wałbrzychu, OSIR.

Szkolenia dotyczyły: systemu pomocy dziecku i jego rodzinie – wsparcie formalne i psychologiczne oraz zmian w systemie pieczy zastępczej 2022/2023. Pracownicy w celu podniesienia kompetencji uczestniczyli w szkoleniach pn: „ADHD u dzieci szkolnych i u młodzieży”, „Agresja w sieci”, „Dziecko nadrucliwe i impulsywne w grupie”, „Jak pracować z dzieckiem z opozycyjno-buntowniczymi zaburzeniami zachowania, „Procedura odbioru dziecka z rodziny biologicznej, w tym nieskuteczny odbiór dziecka – aspekty prawne”. Ponadto pracownicy uczestniczyli w kursie samoobrony oraz Kurs pierwszej pomocy przedmedycznej. W ramach podnoszenia kompetencji kadry przeprowadzone zostało szkolenie z zakresu planu pomocy dziecku, w którym uczestniczyli zarówno koordynatorzy jak i pracownicy socjalni oraz psycholog i pedagog. Jeden pracownik rozpoczął w 2023 r. kurs języka Ukraińskiego dla kadr służb społecznych z terenu województwa dolnośląskiego.

Pracownicy Działu Pieczy Zastępczej uczestniczyli również w konferencjach zorganizowanych Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim we Wrocławiu: Współpraca służb społecznych i wymiaru sprawiedliwości, a także w Konferencji "Dziecko w systemie pieczy zastępczej" organizowanej przez Dolnośląskie Forum Pomocy Społecznej, Konferencji

„Kierunek Dziecko” organizowanej w Częstochowie przez Fundację Polki Mogą Wszystko, oraz Konferencji „Rodzicielstwo zastępcze – spotkanie z Magdaleną Rózcza” – Włocławek.

W ramach samokształcenia pracownicy działu uczestniczą w szkoleniach on-line m.in. na temat ADHD u dzieci szkolnych i u młodzieży, funkcjonowania dziecka nadrużliwego i impulsywnego w grupie, jak pracować z dzieckiem z opozycyjno-buntowniczymi zaburzeniami zachowania.

- **integracja środowisk rodzinnej pieczy zastępczej**

W 2023 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu rozpoczął kampanię społeczną promującą rodzicielstwo zastępcze pn. #AniaSzukaDomu. Część środków finansowych na przeprowadzenie kampanii pochodziła z Fundacji EY z siedzibą w Warszawie, w ramach wygranego konkursu „Dzień Rodzicielstwa Zastępczego – kampania społeczna”.

W realizacji działań integrujących środowisko rodzinnej pieczy zastępczej pomocne było także wsparcie partnerów (np. obsługa techniczna podczas organizowanych wydarzeń, usługa cateringowa, udostępnienie miejsca i leżaków podczas spotkań plenerowych). Przedstawiciele tut. Ośrodka, promujący rodzicielstwo zastępcze, uczestniczyli niemal we wszystkich wydarzeniach organizowanych przez lokalne instytucje, były to m.in. wydarzenia sportowe, wydarzenia charytatywne, pikniki rodzinne, festyny, Dni Wałbrzycha czy spektakle teatralne. Każdorazowo wykorzystywane było stoisko promocyjno-informacyjne oraz wszelkie dostępne materiały promocyjne. Dzięki tym działaniom pojęcie rodzicielstwa zastępczego zostało przybliżone środowisku lokalnemu. Kolorowe koszulki z logotypem kampanii, które zawsze mieli na sobie pracownicy Działu Pieczy Zastępczej bardzo szybko były rozpoznawalne przez mieszkańców.

Kampania wykorzystująca historię ze znanej książki „Ania z Zielonego Wzgórza” swoim zasięgiem wyszła poza obręb lokalny – spotkała się z zainteresowaniem mediów ogólnopolskich; była także przyczynkiem do udziału w panelu dyskusyjnym podczas ogólnopolskiej konferencji (dot. dobrych i skutecznych praktyk w realizowaniu kampanii społecznej rodzicielstwa zastępczego).

Kampania społeczna realizowana w roku 2023 polegała w szczególności na:

- organizacji pikniku rodzinnego z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego, w czasie którego znane osoby z terenu Wałbrzycha zostały włączone do akcji społecznej #AniaSzukaDomu i aktywnego poszukiwania rodzin zastępczych;

- organizacji spotkań promocyjno-informacyjnych z mieszkańcami Wałbrzycha podczas wydarzeń lokalnych, pikników, zawodów sportowych, wydarzeń kulturalnych w kilku dzielnicach naszego miasta, a także w obchodach Dnia Rodzicielstwa Zastępczego we Włocławku łączone z przekazaniem symbolicznej lalki znanej aktorce;
- objęciu patronatem medialnym Dziennika Wałbrzych działań promocyjnych (przeprowadzenie rozmów w Studio Dziennik, zapowiedzi wydarzeń na stronie internetowej i w mediach społecznościowych, udział w wydarzeniach organizowanych przez tut. Ośrodek i relacje z wydarzeń, przygotowanie komunikatów prasowych);
- publikacji wywiadów w mediach ogólnopolskich dotycząca kampanii społecznej #AniaSzukaDomu oraz w mediach lokalnych i zorganizowanie audycji radiowej w Radio Wrocław,
- publikacji artykułów w prasie oraz portalach informacyjnych,
- przygotowanie filmu na 25-lecie Fundacji EY i 4-letniej kampanii społecznej „Dołącz do nas – zostań rodziną zastępczą”
- kontynuacji współpracy na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w Wałbrzychu z partnerami (firmami i instytucjami działającymi w Wałbrzychu m.in. Wałbrzyskim Centrum Sportowo-Rekreacyjnym AQUA-ZDRÓJ, Centrum Nauki i Sztuki Stara Kopalnia, Wałbrzyskim Ośrodkiem Kultury, Stowarzyszeniem „GÓRNIK WAŁBRZYCH 2010” oraz Komendantem Hufca ZHP Ziemi Wałbrzyskiej),
- podobnie jak w roku 2022 po ulicach Wałbrzycha jeździł autobus oklejony informacjami dot. pieczy zastępczej.

Do tut. Ośrodka napływają informacje zwrotne, że kampania promująca rodzicielstwo zastępcze stworzona i wdrożona przez Dział Pieczy Zastępczej są inspiracją dla innych powiatów i miast.

Wielkim sukcesem kampanii pozostaje jednak pozyskanie i przeszkolenie 32 kandydatów na rodziny zastępcze, co przyniosło efekt w postaci przyjęcia 24 dzieci.

Pracownicy Działu Pieczy Zastępczej prowadzą ścisłą współpracę z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, fundacjami, organizacjami pozarządowymi, szkołami, sądami, ośrodkami zdrowia oraz instytucjami i podmiotami specjalizującymi się w działaniach na rzecz rozwoju pieczy zastępczej.

Zwiększenie szans dzieci na powrót do środowiska rodzinnego.

Rodziny biologiczne, w których doszło do zabezpieczenia dzieci w pieczy zastępczej, po wyrażeniu zgody na współpracę zostają objęte intensywną pracą socjalną mającą na celu powrót dziecka do środowiska rodzinnego. Rodzicom biologicznym oferowana jest stała współpraca zarówno z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, jak i pracownikiem socjalnym czy asystentem rodziny.

Umożliwiane i organizowane są kontakty rodziców z dziećmi w tzw. „pokoju przyjaznym” funkcjonującym na terenie tut. Ośrodka. Pracownicy Działu Pieczy Zastępczej uczestniczą również w spotkaniach dzieci z rodzicami biologicznymi, które odbywają się na terenie miasta np. na placach zabaw.

Pracownicy Działu Pieczy Zastępczej motywują rodziców biologicznych do podjęcia działań zmierzających do odzyskania dzieci, proponują wsparcie specjalistów z Działu Profilaktyki tut. Ośrodka – psychologa, pedagoga, terapeuty uzależnień. Rodzice biologiczni mogą także uczestniczyć w warsztatach specjalistycznych i wzmacniających kompetencje rodzicielskie. Rodzice dzieci zabezpieczonych w pieczy zastępczej zapraszani są także na posiedzenia w związku z okresową oceną sytuacji dziecka przebywającego w pieczy zastępczej.

W większości dzieci umieszczone w pieczy zastępczej pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych, wieloprotblemowych, najczęstszą przyczyną zabezpieczenia dzieci jest uzależnienie od alkoholu, środków psychoaktywnych, przemoc wobec dzieci oraz niskie kompetencje opiekuńczo-wychowawcze. Podejmowane są intensywne działania mające na celu powrót dzieci pod opiekę rodziców biologicznych oraz podtrzymanie więzi pomiędzy dzieckiem zabezpieczonym w pieczy a rodzicami biologicznymi. Jednak mnogość problemów, z którymi borykają się rodzice biologiczni, a także nierzadko ich niechęć do współpracy z instytucjami sprawia, że współpraca z rodzicami biologicznymi należy do trudnych, czasami wręcz jest niemożliwa.

Podejmowane działania przynoszą efekt w postaci stopniowego zwiększenia liczby dzieci powracających do środowiska naturalnego. Jest to wynik współpracy koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz asystentów z instytucjami pomocowymi działającymi na rzecz powrotu dzieci.

W roku 2022 do rodzin biologicznych powróciło 36 dzieci, natomiast w 2023 powróciło 46 dzieci. Ogółem z pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej do rodzin biologicznych powróciło 68 dzieci, co stanowi wzrost w stosunku do 2022 r. o 13 dzieci.

Instytucjonalna piecza zastępcza

Na dzień 31 grudnia 2023 r. na terenie Wałbrzycha **w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na przebywało 128 dzieci**, natomiast **10 dzieci z Wałbrzycha przebywało na terenie powiatu**.

Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie miasta Wałbrzycha w latach 2020 – 2023

Nazwa placówki	Stan na 31.12.2020 r.	Stan na 31.12.2021 r.	Stan na 31.12.2022 r.	Stan na 31.12.2023 r.
Razem w placówkach wałbrzyskich	121	120	129	128
Razem w obcych placówkach	18	23	13	10
Razem wszystkich dzieci	139	143	142	138

Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych utrzymuje się na zbliżonym poziomie na przełomie trzech ostatnich lat. Na dzień 31.12.2023 r. placówki opiekuńczo-wychowawcze na terenie Wałbrzycha posiadały 11 wolnych miejsc. W 2023 r. wałbrzyskich placówkach przebywało 4 dzieci spoza powiatu.

Podobnie do lat poprzednich problem stanowi umieszczanie dzieci poniżej 10 roku życia w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Na dzień 31.12.2023 r. w placówkach opiekuńczo - wychowawczych przebywało 31 dzieci z Wałbrzycha, w tym 15 bez rodzeństwa (nastąpił spadek w stosunku do roku 2022 r. kiedy w placówkach przebywało łącznie 39 dzieci poniżej 10 roku życia, w tym 21 bez rodzeństwa. Dzieci poniżej 10 r. życia przyjmowane są do placówki tylko w przypadkach braku możliwości zapewnienia opieki w rodzinnej pieczy zastępczej. Zmniejszenie liczby dzieci poniżej 10 r.ż to w głównej mierze efekt przeniesienia dzieci z placówki do rodzinnych form pieczy zastępczej. Nowo zawiązane rodziny jednak nie decydują się na przyjęcie licznych 3-4 osobowych rodzeństw.

W instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2023 r. zostało umieszczonych 80 dzieci:

- z rodziny naturalnej – 60 dzieci,
- z rodzinnej pieczy zastępczej – 7 dzieci,
- z instytucjonalnej pieczy zastępczej (przekierowanie do innych placówek opiekuńczo - wychowawczych) – 13 dzieci.

W 2023 roku na terenie miasta funkcjonowało 10 gminnych placówek opiekuńczo -wychowawczych typu socjalizacyjno - interwencyjnego, które prowadzone są przez Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych.

Wykaz placówek opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących na terenie miasta i poza Wałbrzychem oraz liczba umieszczonych w nich dzieci na przełomie trzech ostatnich lat (stan na 31.12.2023 r.)

Nazwa placówki	Stan na 31.12.2020 r.	Stan na 31.12.2021 r.	Stan na 31.12.2022 r.	Stan na 31.12.2023 r.
Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Wałbrzychu				
Dom Jedyńka ul. Bema 101 58-304 Wałbrzych	14	12	13	14
Dom Dwójka ul. Witosa 35 58-306 Wałbrzych	14	14	14	14
Dom Trójka ul. Asnyka 13/A 58-301 Wałbrzych	7	11	14	10
Dom Czwórka ul. Asnyka 13/B 58-301 Wałbrzych	12	15	11	11
Dom Piątka ul. Niepodległości 64 58-303 Wałbrzych	10	13	13	14
Dom Szóstka ul. Truskawkowa 12 58-308 Wałbrzych	11	12	14	13
Dom Siódemka* ul. św. Jadwigi 10 58-300 Wałbrzych	-	13	14	12
Dom Ósemka* ul. Spacerowa 48 58-304 Wałbrzych	-	12	13	13
Dom Dziewiątka* ul. Miła 37 58-304 Wałbrzych	-	10	12	14
Dom Dziesiątka* ul. Miła 39 58-304 Wałbrzych	-	8	11	13
Razem w placówkach wałbrzyskich	121	120	129	128
Dom dziecko „Carina” w Nowym Siodle	4	3	1	1
Dom Dziecka w Jedlinie Zdroju	1	-	-	0
Pozostałe placówki	13	20	12	9
Razem poza Wałbrzychem	18	23	13	10
Razem	139	143	142	138

*placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące na terenie miasta Wałbrzych od dnia 01.09.2021 r

W roku sprawozdawczym pieczę instytucjonalną opuściło:

- 32 wychowanków, którzy powrócili do rodziców biologicznych,
- 24 wychowanków zostało umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej,
- 18 pełnoletnich wychowanków i rozpoczęli proces usamodzielnienia.

Pracownicy Działu Pieczy Zastępczej udzielali pełnoletnim wychowankom oraz pedagogom i wychowawcom placówek opiekuńczo - wychowawczych informacji na temat zasad przyznawania pomocy na kontynuowanie nauki, pomocy na zagospodarowanie i usamodzielnienie, czy też zasad składania wniosków o lokal socjalny, komunalny czy lokal do remontu.

Poprawa sytuacji i funkcjonowania w życiu społecznym wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.

- **wsparcie w postaci świadczeń finansowych**

Opuszczający rodzinną lub instytucjonalną pieczę zastępczą wychowankowie zostają objęci pomocą mającą na celu ich życiowe usamodzielnienie. Osoba usamodzielniana może otrzymać pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie oraz pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia. Udzielana jest również pomoc prawna i psychologiczna.

W roku 2023 udzielono wsparcia w formie pomocy na kontynuowanie nauki:

- 37 wychowankom z rodzin zastępczych,
- 22 wychowankom z placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Wypłacono 14 świadczeń na usamodzielnienie oraz 7 na zagospodarowanie. W ubiegłym roku wspólnie z wychowankami i wskazanymi przez nich opiekunami usamodzielnienia opracowano 39 nowych Indywidualnych Programów Usamodzielnienia (IPU).

Rodzaj świadczeń i liczba wychowanków z pieczy zastępczej korzystających z pomocy finansowej w 2023 roku

RODZAJ ŚWIADCZENIA	Kontynuowanie nauki	Zagospodarowanie	Usamodzielnienie
Wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej	37	5	9
Wychowankowie instytucjonalnej pieczy zastępczej	22	2	5
SUMA	59	7	14

Rodzaj świadczeń wypłaconych osobom usamodzielnianym z pieczy zastępczej w Wałbrzychu w latach 2020-2023

Pomoc dla usamodzielnianych wychowanków			
Rok	Kontynuowanie nauki	Zagospodarowanie	Usamodzielnienie
2020	76	8	15
2021	63	6	5
2022	84	7	14
2023	59	16	21

- **wsparcie poprzez zapewnienie pobytu w mieszkaniach chronionych treningowych**

Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej w 2023 r. mieli możliwość zamieszkania w 3 mieszkaniach chronionych funkcjonującym na terenie miasta Wałbrzycha. W listopadzie 2023 r. nastąpiła zmiana w ustawie o pomocy społecznej, w wyniku której nastąpiło przekształcenie mieszkań chronionych w mieszkania treningowe. Mieszkanie treningowe jest formą pomocy społecznej przygotowującą do samodzielnego życia. Mieszkania treningowe dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej znajdują się w budynku przy:

- ul. Karkonowskiej 17a/18, (w mieszkaniu może zamieszkiwać nie więcej niż 5 osób),
- ul. Topolowej 25/7 (w mieszkaniu może zamieszkiwać 1 osoba),
- ul. Świdnickiej 1/6 (mieszkaniu mogą zamieszkiwać nie więcej niż 4 osoby).

W 2023 r. w mieszkaniu treningowym przebywało łącznie 10 wychowanków. Na koniec 2023 r. pozostało trzech wychowanków. Zgodnie z Uchwałą rady Miejskiej Wałbrzycha pobyt w mieszkaniach treningowych jest odpłatny i uzależniony od dochodu osoby zamieszkującej w mieszkaniu tego typu. Obecnie wszyscy mieszkańcy oczekują na lokale socjalne lub lokale do remontu. Po otrzymaniu mieszkań będą mogli starać się o przyznanie wsparcia w formie na zagospodarowanie oraz usamodzielnienie.

- **wsparcie poprzez prowadzenie pracy socjalnej, spotkań motywacyjnych**

Usamodzielniający się wychowankowie pieczy zastępczej mogą liczyć nie tylko na wsparcie w opracowywaniu indywidualnych programów usamodzielnienia, lecz również na pomoc w ich realizacji.

Proces usamodzielnienia wzmacniany jest poprzez dodatkowe szkolenia, kursy, spotkania motywacyjne, udział w projektach zmierzających do rozwoju kompetencji społecznych wychowanków. W sposób ciągły prowadzone jest poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne).

Limit rodzin zastępczych

W 2023 r. limit rodzin zastępczych zawodowych był założony na poziomie liczby 6. W okresie sprawozdawczym 1 rodzina zastępcza zawodowa została przekształcona na rodzinny dom dziecka, natomiast 6 niezawodowych rodzin zastępczych zostało przekształconych w rodzinne domy dziecka. Tym samym liczba rodzinnych domów dziecka wzrosła z 16 do 23.

Cele i kierunki działania na 2024 rok

Celem głównym będzie nadal rozwój rodzinnej pieczy zastępczej oraz wspieranie istniejącego systemu, deinstytucjonalizacja systemu pieczy zastępczej oraz zmniejszenie liczby dzieci poniżej 10 r. ż. przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W celu prawidłowej realizacji zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej kontynuowane nadal będą następujące działania:

- Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego oraz kształtowanie pozytywnego wizerunku rodzin zastępczych w środowisku lokalnym w celu pozyskania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, którzy w szczególności mogliby zapewnić opiekę dzieciom do 10 roku życia. Współpraca z lokalnymi instytucjami na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego.
- Wsparcie funkcji opiekuńczo-wychowawczej rodzin zastępczych poprzez rozbudowanie systemu szkoleń dla rodzin zastępczych dostosowanych do ich potrzeb, przeprowadzenie superwizji i organizowanie grup wsparcia, nastąpi rozwój poradnictwa rodzinnego i specjalistycznego.
- Działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dla dzieci z pieczy zastępczej poprzez działania dydaktyczno-wyrównawcze, zachęcanie do uczestniczenia w działaniach pozaszkolnych oraz i pozalekcyjnych oraz inicjowanie form aktywnego spędzania czasu wolnego.

- Wsparcie organizacyjne poprzez poszukiwanie rodzin pomocowych oraz rozwój wolontariatu. Planowane są spotkania na uczelniach wyższych, szkołach średnich, oraz instytucjach z terenu Miasta, a także współpraca ze stowarzyszeniami zrzeszającymi seniorów.
- Wspieranie osób usamodzielnianych w aktywnym uczestniczeniu w życiu społecznym, kontynuowaniu nauki, zdobyciu kwalifikacji zawodowych, umożliwienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego, umożliwienie zamieszkania w mieszkaniu treningowym, udzielanie pomocy finansowej
- Działania ukierunkowane na powrót dzieci z rodzin zastępczych do rodzin biologicznych, poprzez podejmowanie ścisłej współpracy rodzinami biologicznymi, z asystentami rodzin, pracownikami socjalnymi, a w przypadku braku gotowości do współpracy w celu powrotu dziecka przez rodziną biologiczną podjęcie działań zmierzających do uregulowania sytuacji prawnej dziecka i jego przysposobienia.
- Systematyczne podnoszenie kwalifikacji pracowników działu do celem zwiększenia efektywności działań podejmowanych na rzecz powrotu dzieci do rodziny biologicznej, a także na rzecz profesjonalnego wspierania rodzin zastępczych.
- Dalsza współpraca z organizacjami działającymi na rzecz rodzin zastępczych, a w szczególności z Wałbrzyskim Stowarzyszeniem Rodzicielstwa Zastępczego „Tu i Teraz”. Podjęcie wspólnych działań na rzecz rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, wsparcie merytoryczne w zakresie pozyskania środków na rzecz rozwoju rodzin zastępczych w ramach grantów, projektów.
- Kontynuacja współpracy z Wałbrzyskim Stowarzyszeniem „Radość Życia”, które w 2023 r. zrealizowało autorski projekt „Babcia i Dziadek od Zaraz” polegający na tym, że seniorzy – wolontariusze będą wspierać rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka w Wałbrzychu.